

SENSASJONELL MEMOARBOK :

Rikskommisær Werner Best om tysk politikk i det okkuperte Danmark

GIR HJEMMEFRONTEN SKYLDEN FOR JØDEDEPORTASJONENE I DANMARK

Av Truls Eier

«Til rigskansleren Adolf Hitler. Mange tak. Christian Rex.»

Med åtte knappe ord i et telegram skapte kong Christian en av okkupasjonstidens vanskeligste politiske kriser i Danmark. Samtidig ga han støtet til utnevningen av dr. Werner Best til Rikskommisær høsten 1942.

I høflige og utsøkt diplomatiske fraser ønsket den tyske rikskansler danskekongen tillykke med fødselsdagen. Med tilsvarende uhøflige og knappe fraser svarte kong Christian.

Det var en fornærmet og indignert Hitler som straks besluttet å ta forholdsregler med den opposisjon takketelegrammet ga mistanke om: Det skulle øveblikkelig falle et jernteppe mellom tyske og danske myndigheter, fredfylt samarbeide mellom okkupant og okkupert var ikke lenger aktuelt, og den tyske rikskommisær — von Ren-the-Fink ble hjemkalt til Berlin.

Efterhvert som virkningene av «telegramkrisen» avtok, fikk Hitler igjen behov for en rikskommisær i det besatte Danmark og utnevnte dr. juris Werner Best.

Dr. Best innehadde denne stillingen i hele perioden fra 1942 til 1945. I to og et halvt år var han på en avgjørende måte med på å formede en tysk politikk i Danmark, og således Danmarks skjebne i krisen. Nu foreligger endelig dr. Werner Bests inntrykk fra denne tiden i bokform. I boken «Den tyske politikk i

Danmark» forteller han i detalj om sitt arbeide.

Særstilling

Danmark var helt fra begynnelsen den 9. april 1940 i en særstilling blant de tyskokkuperte områder. Da angriperne vellet inn over landet den 9. april 1940, valgte regjeringen Thorvald Stauning å gi etter uten militær kamp.

De politiske partier fikk bestå, og regjeringen Stauning ble sittende. På denne måten fikk man i de første okkupasjonsårene en ro som var helt usedvanlig sammenlignet med andre okkuperte områder.

Mønsterprotektorat

Dr. Best beretter inngående om sitt ønske om å skape et mønsterprotektorat: Danmarks videre skjebne skulle avgjøres etter krigen. — nu gjaldt det utelukkende å få loset okkupasjonsmakt og okkupert gjennom krigen så begge slapp billigst mulig fra.

Til å begynne med så han ut til å lykkes. Samarbeidet med den danske regjeringen gled lett, altfor lett etter de alliertes mening.

Motstandskamp

Det gode samarbeidsforholdet mellom den tyske okkupasjonsmakt og de politiske partiene i Danmark skapte etter hvert stor uro blant de allierte. Mønsterprotektoratlinjen til dr. Best var en torn i øyet på de allierte, som i årsskiftet 1942/43 besluttet å intensivere sabotasjehandlingene i Danmark.

Dr. Best retter skarp kritikk mot den danske hjemmefront: *Han slår fast at hjemmefrontens aksjoner overhodet ikke betød noe for den tyske krigføring. Den eneste tyske interesse av betydning i Danmark — landbruksproduksjonen — var aldri truet av hjemmefrontens aksjoner.*

Ekspløsjon

I august 1943 nådde sabotasjehandlingene et høydepunkt. I løpet av noen uker opplevet Danmark en omfattende sabotasjebølge. I tillegg kom streiker og demonstrasjoner.

Efter de omfattende sabotasjehandlingene krevet Hitler at rikskommisær Best og de militære styrker skulle sørge for å slå ned enhver motstand med jernhånd. «Terror skal besvaret med motterror», krevet Hitler. Resultatet ble unntagelsestilstand, henrettelser og deportasjoner.

Alt unødvendig, konstaterer dr. Best. Hvorfor gjennomførte hjemmefronten aksjoner som i siste instans var til størst skade for den danske sivilbefolkning, spør han.

Jødene

I april 1943 fikk dr. Best ordre fra utenriksdepartementet i Berlin om å inngei en utførlig rapport om jødene i Danmark. I en utførlig rapport av 24. april 1943 uttalte rikskommisæren seg meget bestemt imot aksjoner mot danske jøder. Alle aksjoner ville skape uholdbare politiske forhold, sa han. Produksjonen ville stoppe opp, og landet ødelegges av streiker og demon-

strasjoner. Resultatet ble en øyeblikkelig ordre fra utenriksminister von Ribbentrop om at jødespørsmålet i Danmark inntil videre skulle hvile.

Sabotasjeekspløsjonen i august 1943 kullkastet imidlertid von Ribbentrops befaling. Skylden legger dr. Best derved på den danske hjemmefront:

Men eksplosjonen i august 1943 udløste alligevel jødedeportasjonen i Danmark. Selve beslutningen blev — som generaloberst Jodl for den internationale militærdomstol i Nürnberg udsagde — truffet i et møte mellem Hitler og Himmler. Via en forbindelsestjenestemand — formentlig gesandten Hewel — i «Wolfschanze» fik rigsunderskriftministerens feltkvarter et fortløst praj om beslutningen.

Herfra fik den rigsbefullmægtige, enten den 7. eller også først den 8. september 1943, formentlig først den 8. september en telefonisk meddelelse om det forestående, samt at han under ingen omstendigheter måtte benytte seg af denne information.

Senere, da aksjonen skulle gjennomføres, lot dr. Best rykter om det forestående sive ut til danske politikere, noe som førte til at de aller fleste danske jøder flyktet til Sverige. De 477 arresterte og deporterte jøder ble sendt til Theresienstadt.

Dr. Bests rolle i jødeaksjonene i Danmark er belyst i flere bøker. Man har tidligere villet ha det til at han var en av hovedpersonene og initiativtagerne bak arrestasjonene i Danmark. Nvere historieforskning slår imidlertid

(Forts. side 7)

Forfatteren og boken

Dr. juris Werner Best var rikskommisær i det tyskbesatte Danmark i årene 1942-1945. Som Hitlers forlengede arm var han på avgjørende måte med på å avgjøre okkupasjonsmaktens politikk og utviklingen i landet.

Dr. Best var i en årrekke en fremtredende politiker i DNSAP. Som SS-Obergruppenführer var han en av de ledende personer bak opprettelsen av Gestapo. Da dr. Best ble utnevnt til rikskommisær i Danmark i 1942, forlot han en stilling som ministerialdirektør og krigsforvaltningssjef i det tyskbesatte Frankrike.

Efter utbruddet av annen verdenskrig distanserte dr. Best seg mer og mer fra toppsiiktet i Det tredje rike; ofte lå han på direkte kollisionskurs med Hitler, Himmler og Heydrich. Okkupasjonsmaktens politikk i Danmark ble i sterk grad preget av dette. Dr. Best så det som sin oppgave å bringe Danmark gjennom okkupasjonen med færrest mulige tap.

Synet på dr. Bests handlinger er svært forskjellig. Enkelte historikere fremstiller ham som en brutal krigsforbrøt, andre gir bildet av en firkantet og lite dyktig rettsbvråkrat. Nvere historieforskning og yngre historikere hevder et mer nansert syn: Dr. Best var overbevist nasjonal-sosialist, men på grunnlag av en sterkt utviklet retts- og rettferdsbevissthet stod han ofte i opposisjon til Hitler.

Dommen

Også domstolenes behandling av dr. Best avspeiler et vidt forskjellig syn på hans gjerninger. I Københavns Bystyre lød dommen på dødsstraff. I Østre Landsret ble han dømt til fem års fengsel. Dr. Best anket ikke dødsdommen i København Bystyre, men den danske statsadvokat ønsket saken avgjort av en høyere domstol og bragte den inn for Landsretten. Efter handlingen i Landsretten anket aktoratet inn for Høyesterett, hvor dr. Best ble dømt til 12 års fengsel.

I 1951 ble dr. Best løslatt og flyttet nesten øyeblikkelig hjem til Tyskland.

(Forts. side 7)

Terboven: FORTSETT KAMPEN

«Den tyske politik i Danmark» inneholder en rekke opplysninger av interesse for norsk okkupasjonshistorie.

Dr. Best kan f.eks. fortelle om Terbovens ivrige aksjoner i Berlin for å få lagt Danmark under sitt eget myndighetsområde.

Av særlig interesse er også kapitlet om sluttkampen i Norden. Dr. Best samarbeidet i lengre tid med riksstattholderen i Hamburg, Karl Kaufmann, og presidenten i delstaten Schleswig-

Holstein, Heinrich Dohee, for å legge grunnlaget for en roligst mulig avvikling av krigstilstanden i Nord-Tyskland og Norden. For å få Norge med i denne planen, reiste dr. Best den 19. april 1945 til Oslo for å informere rikskommisær Joseph Terboven om planen. Terboven besvarte dr. Bests henvendelse med et absolutt nei, han ville kjempe til siste slutt.

Til tross for motstand fra mange hold ble det arbeidet vi-

dere for å skape en rolig overgang uten blodsutgydelse i de nordiske land. Den 3. mai 1945 møttes storadmiral Dönitz, ministrene Graf Schwerin-Krosigk og Albert Speer, general-feltmarskalk Keitel, general-oberst Jodl, den siste partisief Paul Wegener, rikskommisær Terboven, øverstkommanderende for Danmark og Norge, generaloberst Lindemann og general Böhme og dr. Best på marineskolen i Flensburg-Mürwik for

å diskutere avviklingen av okkupasjonen av Danmark og Norge.

Både generaloberst Lindemann og general Böhme var beredt på å fortsette kampen og hadde alle styrker i alarmberedskap. Rikskommisær Terboven krevet at det skulle kjempes til siste patron. Han var overbevist om at den norske befolkning ikke ville skape oppstand og forsikret at han hadde tatt alle forholdsregler for å sikre seg mot dette.

Hva mener Espen Lund?

Av Trygve Engen, Oldersletten, 8700 Nesna

Bare på grunnlag av avisreferatene er det vanskelig å gjøre seg opp en helt bomssikker mening om dommen over Espen Lund. Sjøl hevder han at han er uskyldig, og det kan en jo, tross alt, forstå. Men hva i all verden mener han, når han i et intervju med bladet «Se og Hør» 4. februar så ivrig forsikrer: «Jeg er ingen Quisling!» Er det i hans øyne mere infamerende å være en «quisling» enn å være siktet og dømt for overlatt drap? Eller mener han at det okkuperte Norges lovlige regjeringssjef, hedersmannen Vidkun Quisling, under noen omstendighet ville biligt en slik handling som den hans to kamerater Olsen og Hoff utførte den 23. februar i fjor?

Det fortelles at Espens far i sin tid var medlem av NS. Dermed burde gutten være underrettet om hva dette partiet og dets fører sto for. Han burde også

vite at heller ikke «nynazistene» i Nasjonal Folkeparti noensinne har oppfordret til voldsbruk, hverken mot landsmenn eller innvandrere, de retter sitt til dels grovkalibrede skyts utelukkende mot de politikere som tillater innvandring.

Espen Lunds uttalelser styrker i høyeste grad en mistanke som en kunne næret før, nemlig den, at drapsmennene på Hadeland har hentet sine impulser fra helt andre kilder. For udåden minner på forskjellige måter sterkt om visse tildragelser under okkupasjonen. For eksempel disse tre:

1. Den 21. sept. 1944 ble overrettssakfører Knut Knutson Fiane skutt ned og drept i Majorstuveien, Oslo. Det var ett øyenvitne til ugjerningen. (Folk og Land nr. 13/1971.)

2. Den 1. april 1943 ble Charles Anderson, Drammen, og en annen, ikke navngitt person,

drept med kniv av en mordkommando fra «Osvald»-gruppen. «Edgar» førte kniven. (S. blad nr. 1/1971, som henviser til «Menn i mørket» av A. Sunde.)

3. Den 29. november 1944 ble sykepleiersken Borghild Odland skutt i ryggen og kastet i en råk i Orkla. Liket ble funnet 5 mndr. seinere. (S. bladet, nr. 12/1971.)

Slike «bedrifter har vært glorifisert, til dels også belønnet, i hele etterkrigstiden. Handlingssettet, særlig i sistnevnte tilfelle, likner på det fra Hadeland. Men det var ingen «quislinger» som utførte disse handlinger. Tvert i mot, vi har alltid tatt avstand fra den slags. *Vår* hilsen var fredstegnet!

Oldersletten, 8700 Nesna,
13.2. 1982.
Trygve Engen

KAN RØDE KORS-TJENESTE VÆRE LANDSSVIK?

Av Marna Pedersen, 3074 Skoger

Like før jul var jeg så uheldig å falle og brette håndledet. Det ble noen turer til legen. På venteværelset lå et Røde Kors-blad. Jeg leste så øyet ble stort og vått om Henri Dunant og hans verk. Jomen sto det svart på hvitt at Røde Kors hjelper alle og har ingen fiender. Akkurat som jeg lærte den gangen i det Tyske Røde Kors.

Det må da være landsforrederi å utgi slike blader? I hvert fall er det folkebedrag. For visst bør Røde Kors-søstre ha fiender. Hvis ikke, risikerer de å få de forferdeligste straffer.

Så jeg henstiller til våre styresmakter og vårt overvåkningspoliti å få rettet og modernisert disse bladene så de blir i overensstemmelse med norsk moral og rettsvesen. Det burde være en oppgave for Tim Greve å bidra til dette. Det hører jo ingen steder hjemme at man i fredstid lærer ett, og når man i krigstid praktiserer det, blir straffet etterpå fordi man burde ha forstått noe helt annet.

For sikkerhets skyld har jeg advart alle barna mine mot å ha noe med denne tvilsomme organisasjonen å gjøre. Blir det krig så stakkars den som taper, og stakkars den som har pleiet ham.

Hvis jeg har forstått Tim Greve rett, mener han at vår tjeneste i Røde Kors var straffbar fordi vi ønsket tvsk seier. For mitt vedkommende var det helt riktig at jeg gjorde det. Men jeg kan ikke godt innse at det har så mye med saken å gjøre. Ikke

engang landssvikanordningen hadde vel straffebestemmelser for ønskedrømmer. På den tid jeg meldte meg til innsats, var krigens utfall allerede avgjort, så jeg gjorde meg ingen illusjoner. På den tiden trodde jeg at det vi hadde i vente, var tre lovløse dager før demokrati og rettssikkerhet skulle innføres igjen, ikke 40 år, så jeg ville imens gjøre mitt for å lindre menneskenes lidelser der jeg antok de var størst, nemlig på slagmarken.

Sett fra min synsvinkel var det russerne som var fienden. Og nå ser det jo ut til at også Ola Jøssing er kommet til samme resultat, så min feil må ha vært at jeg var en smule forut for min tid. I motsetning til de mer edle og humane jøssinger syntes jeg synd på fienden så snart han var avvæpnet og noenlunde ufarlig, så da pleiet jeg også ham etter beste evne.

Røde Kors' idé om barmhjertighet mellom slagene så jeg som et strålende fremskritt for menneskeheten, og et første skritt i retning av krigens avskaffelse. I så måte atskillig mer verd enn alle tomme fraser om fred og humanisme og alt hykleriet om menneskerettighetene tilsammen. Derfor er det trist at vårt land har medvirket til å undergrave Henri Dunants store verk. Og jeg synes at nå 40 år etter, burde våre styresmakter kunne gi uttrykk for sorg over en slik forvilelse.

Kjellåslia, Skoger,
Marna Pedersen

Fra Lillehammer til Hadeland

Av Bjørg Bugge, 5201 Os i Hordaland

Jeg er ikke interessert i hverken mord eller vold, *uansett* hvem som begår denslags. Men jeg er interessert i *likhet* for loven, og den er like mangfoldig i sin tolkning som sandkorn i ørknene.

Det var i hvert fall ikke noen likhet mellom Lillehammermordet og Hadelandsmordene i form av pressens og rettens behandling. Hadelandssaken var nærmest en innbyrdes bandekrig begått av norske ungdommer, men den fikk en intens og detaljert oppfølging av pressen, som den mest grufulle sak som hadde hendt her til lands i manns minne.

Her var ingen formildende omstendigheter å spore hverken fra dommere eller journalister, og med hele det norske folks avsky som det hør og bør.

Lillehammersaken ble rene farsen i sammenligning. Den var krydret med helteglorier og mystikk, ispedd litt moteshow. Og «dommene» burde stå i hermetegn, for noe annet var de ikke verd. Med dette var en utenlandsk forbryterbande som hadde sneket seg over grensen og inn i landet vårt, hvor den med kaldt blod drepte en uskyldig

mann som sto på en bussholdeplass sammen med sin gravide hustru.

Det hele var planlagt på forhånd i minste detalj, slik det sømmer seg profesjonelle terrorister. Men det var ting som glapp for disse også. De klarte ikke å snike seg usett ut av landet igjen, etter ugjerningene de hadde begått. Vanlig patruljerende politi satte en stopper for det. Dermed måtte det dukke til «rettsak», krydret med en mengde formildende omstendigheter. Toppen ble vel nærmest nådd da en av Høyesterettsadvokatene ble så betatt av et av bandemedlemmene at det endte med ekteskap. Riktignok fikk ikke hustruen bo i landet en stund, — det skulle bare mangle. Litt straff må en ha.

Men nu er alt såre vel, og vedkommende lyser opp i kjendisspaltene med hyppige mellomrum, — vi må jo glemme og tilgi. Jo, takk, en må bare høre til rette sorten, så glir alt så lett.

De norske guttene i Hadelandssaken var ikke forundt å få noen kvinnelige dommere forelsket i seg. Og familiene til guttene fikk heller lite og ingen medlidenhet i pressen, slik som

i Lillehammersaken. Her var det drapsofrene som ble spilt opp mot de skyldige. i Lillehammersaken ble drapsofferet og pårørende nesten tilsidesatt. Og vi har heller ikke fått store reportasjer om hvordan mor og barn har hatt det etter ugjerningen, som ble begått mot dem. Kanskje kommer det i «Hjemmet», etter at «Årets brudepar» behørig ble presentert for en stund tilbake.

Her til lands omtales eller ties ihjel saker, alt etter som det passer inn i «systemet». Det norske folk skal være greie, være påpasselig med sove- og foringstidene, ha medlidenhet, hate, huske og glemme, le og gråte, drepe og føde, akkurat slik som landets herskende system forlanger. Som krøtter på bås skal menneskene ledes til enfoldigheten, villig og parat etter minste vink fra pressen, radio og TV, o.a. til å ødelegge, bryte ned moralen og utslette dem som ikke er villig til tvangsforing av ymse slag.

Menneskerettigheter er kun for dem som passer inn og tjener makten i landet.

Bjørg Bugge,
5201 Os i Hordaland.

Plassér dine forsikringer gjennom

Bergs Assurance

autorisert konsulentfirma

Stortingsgt. 18, Oslo 1 — Telefon 41 37 30 linje 56.

TRYGGHET

OG

SIKKERHET

Averter i

«Folk og Land»

RØDE KORS

Jeg stoler ikke på Norges Røde Kors, og vil ikke under noen omstendigheter overlate organisasjonen penger, matvarer eller klær som skal gå videre til nødstilte.

Norges Røde Kors besto ikke krigens ildprøve, heller ikke fredstidens, da den forrådte våre frontøstre og rolig så på at de ble puttet i fengsler og fangehull. Organisasjonen foretok seg heller ikke noe som helst da barn, kvinner og menn ble torturert og bukket under av sult i norske konsentrasjonsleirer i 1945/46.

Hvorfor da stole på denne organisasjonen nå?

Hvordan tro at midler som nå samles inn til Polen kommer i rette hender?

Særlig når vi vet Polens nasjonale Røde Kors-forening ledes av kommunister som står bøddestyret i landet meget nær.

Som den tapende part gjorde

etter krigen, må nok Solidaritets fengslede ledere og andre motstandere av kommunismen se langt etter pakker fra Norges Røde Kors.

Bente Sunde, p.t. København

Røde Kors

Fra dikt av Arnulf Øverland

Korset rødt på duken hvit,
løft det høit og bær det hit!
Måtte dette fredens flag
foldes ut fra tårn og tinde,
overvinne
splittede nasjoners nag!
Må det samle
ikke bare, syke, gamle,
må det kalle
på oss alle,
alle jordens folk en dag!

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Utgiver: A/S Historisk Forlag

Redaktør: Kåre Haugerud. (Treffes kun etter avtale.)

Telefon: (02) 19 06 71 (Telefonsvarer)

Redaksjonell post: Boks 924 Sentrum, Oslo 1

Abonnement, annonser: Boks 7157 Homansbyen, Oslo 3

Kontortider: Enerhaugsplassen 4, Oslo. Mandag 17—20, tirsdag 10—14 og onsdag 18—21.

Abonnement: Pr. år kr. 60,-. I omslag kr. 75,-. Utlandet + kr. 10,-.

Giro: Post 5 16 45 04. Bank 6063.05.01248

Annonser forskuddsbetales med kr. 1,- + m.v.a., pr. spaltem.m.

Trykk: Viking Boktrykkeri A/S

Også dette bør være sagt

«Veiene som førte inn i Nasjonal Samling var mange. Mens det i årene frem til 1940 hovedsakelig var politiske holdninger som bestemte partitilslutningen, førte okkupasjonen til at også andre motiver gjorde seg sterkt gjeldende. Medlems-tegningen ble mer situasjonsbetinget, og også ren opportuniste ble representert.

Oftest var det vel nettopp disse opportunistene folk heftet seg ved, og som har dannet et visst grunnlag for den kollektive fordømmelse som ble partiet til del. Erkjennelsen av at partimedlemmene så langt fra utgjorde noen homogen gruppe, er mer alminnelig idag enn tidligere, men fremdeles er det en tendens til å ville betrakte nettopp de brodne kar som representative. Litteraturen fra de politisk bevisste medlemmer, som kan fortelle om beveggrunner og handlinger, er ennå beskjeden, men i vekst. Og med den vokser også forståelsen av at virkeligheten heldigvis ser annerledes ut enn det sort/hvitt-bilde som mange stadig trekkes med fra okkupasjonens år.»

Dette er noe av forordet i Einar Syvertsens bok: «OGSÅ DETTE BØR VÆRE SAGT», som nå sendes ut fra Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie, og som er fjerde bind i INO's serie «Supplement til okkupasjonshistorien».

Boken er en av de få beretninger som hittil foreligger fra en som fulgte NS helt fra starten av, og var aktivt med gjennom alle år uten å slippe troen på det han hadde sluttet opp om. Den var ferdig i manuskript fra Einar Syvertsens hånd allerede i 1958. Men det har trukket ut med å skaffe forlegger, og først nu, ti år etter forfatterens død, har INO kunnet påta seg den store oppgaven.

For Einar Syvertsen var det utenkelig å avfinne seg med den alment rådende versjon av begivenhetene. Dypt krenket over historieforskning og tilsmussing følte han det sterkt maktpåliggende å få gitt sitt syn til kjenne. Fremtidens historikere skulle ikke få anledning til å skyldes på manglende opplysning. Nå er det VÅR oppgave å spre denne, få flest mulig til å kjøpe og lese boken, som konsulentene mener er det mest givende verk INO har utgitt.

FOLK OG LAND kommer senere til å bringe en anmeldelse av Einar Syvertsens bok, men allerede idag anbefaler vi den, og er du rask med bestillingen vil påskedagene slett ikke bli kjedelige.

STØTTEANNONSENE

På grunn av stoffmengden har vi utelatt den halve siden med støtteannonser i månedens nummer. Vi kommer med den i aprilnummeret, og håper i mellomtiden på nye bidrag til avisens drift.

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Kontortid: Mandag kl. 17—20, tirsdag kl. 10—14, onsdag kl. 18—21.

Postadr.: POSTBOKS 924 SENTRUM, OSLO 1.

Kontoradr.: ENERHAUGSPLASSEN 4, OSLO. TLF.: (02) 19 06 71.

ORDENSFOLK SØKER LEILIGHET

Enslig ektepar, (45 og 47 år) nasjonalinstitutt, søker liten leilighet, gjerne Asker eller Bærum, men alt av interesse. Kan gjerne ta litt hagearbeid, snemåking etc. Eksp. avisen.

Okkupasjonstidens levende skjeletter

Av Husholdstyrer Christin W. Dahl, Oslo

— Det er en kjensgjerning at tidens vanligste dødsårsaker er mat og drikke. Vi spiser oss rett og slett ihjel.

Det var vår avholdte kostholdapostel, Eivind Eckbo, major og advokat, som uttalte dette da han fylte 90 år.

— Og, understreket Eivind Eckbo, — her vil jeg komme litt inn på det kjempemessige kostholdsekperimentet under okkupasjonen av Norge.

Vi fikk lite sukker, lite smør og fett, nesten ikke kjøtt, og meget små rasjoner av tobak og alkohol i forhold til det som var gjengs i fredstid. Og resultatet: Jo, paradoksalt nok for mange som er vant til å tro at vi trenger så meget av alt: en hel nasjon ble friskere fordi de fikk mindre å spise.

Bedringen i helsetilstanden var iøynefallende, ikke bare når det gjaldt tannhelsen, men også hjerte- og karsykdommene. Ja, det ble en oppsiktsvekkende

fremgang i folkehelsen på de fleste områder. Dette burde ha lært oss en hel del. Men vi er jo forlenget tilbake i overfloden og overernæringens problemer. Sa Eckbo.

Legemisjonær Volrath Vogt måtte under 2. verdenskrig flykte fra sin misjonsstasjon i Kina på grunn av japanerne.

Etter en reise på 15 måneder fra Taohwalum kom han til Oslo 4. september 1945.

I 1948 sendte han ut sin bok «Kina i smil og tårer», der det etter ankomsten til Norge heter: «Vi syntes de (nordmennene) så meget bedre ut enn vi hadde ventet...» (underforstått etter alle jammer-rykter som var nådd ham).

Også Kong Haakon uttalte etter okkupasjonen noe lignende.

Selv oppholdt jeg meg i USA under siste verdenskrig. Jeg var ungjente og deltok med liv og sjel i Norgeshjelpen.

Meldingene fra Norge rystet

oss, og det het at folk hjemme slepte seg gjennom gatene som levende skjeletter. Vi ble også fortalt at Røde Kors hadde opprettet lasaretter for barn som var truet av sultedød, men at tyskerne stjal all maten fra barna.

Etter at jeg kom hjem hørte jeg at alt var løgn, og at dersom Norge ikke hadde fått mattilførsler fra Tyskland under okkupasjonen, ville 1 million nordmenn sultet ihjel, og andre fått varige skader.

Senere har det undret meg at mens pressen går sterkt til rette med oversettere som forfalsker norske dikteres verker i både språkbruk og form, er den taus når det gjelder forfalskning av skolens historiebøker.

I flere av disse blir nemlig løgngen om tysk tyveri av norsk matproduksjon under okkupasjonen gjentatt. Sannheten er jo at Norge ikke kunne brødfø seg den gang, — som nå.

Christin W. Dahl

Spørsmål om vielser av fraskilte og om hor med kirkelig velsignelse

Av Fr. Rennord

Egentlig er dette, hva jeg nu vil berøre, hysj- hysj-stoff. Tabu. En del av det, i hvert fall.

Det er vel med andre, som med meg, at når vi hører på et diskusjonsprogram i radio eller TV, har vi lyst til å innskyte et vesentlig spørsmål (eller svar) som partene med flid synes å ville unngå. La meg f.eks. nevne de stadig tilbakevendende skilsmisdebatter, hvor spørsmålet om kirkelig vielse er det primære. Som kjent er det idag et flertall norske prester som ikke vil vie fraskilte, selv om man ville komme til å såre den helt uskyldige part.

Akkurat på dette punkt av debatten hadde jeg brennende lyst til å kaste inn et spørsmål: «Ville prestene heller ikke ha viet i nytt ekteskap disse ulykkelige hustruer her hjemme, som under okkupasjonstiden satt i uvitenhet om at deres menn i kraft av Nygaardsvolds bigamilov hadde giftet seg under tvungent eksil i utlandet under krigen? («Kvinner som totalt ble sviktet av sine menn, med barn som i årevis hadde ventet på å få far hjem som en helt.» Dagbl. 5/1 1981)

Det ble den gang et voldsomt presse-skrik omkring saken, og Kirken (Bergravn) var ute i hardt vær. Disse hustruer her hjemme satt i komplett uvitenhet

om at de ikke lenger hadde noen mann, eller barna noen far, som var bare deres. Han hadde vært lengselen, drømmen, — han var oppfyllelsen av alt dette som gjennom de lange år ga deres tilværelse liv og mening. Disse kvinner ville altså ikke majoriteten av våre prester gi kirkelig vielse til nytt ekteskap?

Men den gang ble det hele hysjet ned. Det ble plutselig stilt om denne saken, som rystet hele landet. Derfor har spørsmålet heller aldri vært stilt under radio- og TV-debattene. Prestene kunne bli vonbrotnet og en bispops minne krenkes. Med de tusenvis av forlatte hustruer ville tiden lege såret...

Det er imidlertid meget annet jeg også vil spørre om.

Jeg tenker på alle disse unge parene som i ellefte time iler til kirken for å komme tidsnok til å gi deres høyst ventede barn status som «ektefødt»? Under full festivitas, med Mendelsohn og brudeslør. (Symbolet på renhet) Der står presten foran alteret, med sitt alvorlige smil og tar imot deres løfte om å stå sammen til «døden skiller dem ad». Tross samtlige opptredende er klar over at dette ingen realitet har. Et løfte uten noensomhelst tynede. Personlig er jeg ikke så voldsomt moralsk forarget. Hver tid sine seder, for ikke akkurat

å sitere Cicero: O tempora, o mores! Men jeg forstår bare ikke kirken: Har disse svangre bryllupskvinner overtrådt det sjettede bud, eller har de ikke? Eksisterer dette bud, som vår ungdom hadde en høyst uklart forståelse av, ja, eksisterer det, eler ikke? For meg er dette også ikke bare et etisk, men også et estetisk spørsmål. Jeg har nemlig måttet delta i brylluper hvor bruden svulmet høyst velsignet, og øyensynlig også var stolt over det. Etisk og estetisk lurvet, fant jeg ut.

Jeg tror den katolske kirken står så sterkt, fordi den har autoritet og holder disiplin. Den er sterk, også i ånd. (Jeg er selv ikke katolikk.) Kan vi si det samme om vår kirke?

De katolske kirker er som regel fulle, fordi deres menigheter har tillit til dem. Det kunne nok sukke tungt langs benkeradene i eldre tider, når våre prester tordnet i autorativ kraft, men når almuen gikk fra kirken kunne den knegge fornøyd til hverandre: «Han var god presten i dag».

Enn om den norske kirke fikk en større tyngde, og fremfor alt en større styrke? Hva om den søkte å skaffe seg næring nok?

Kanskje en fra den norske kirke kunne svare meg i FOLK OG LAND.

Fr. Rennord

Kan det tenkes?

Herr redaktør!

Herr Fr. Paulsen, Oslo hadde i desembernr. av F. og L. en meget interessant artikkel hvor han også siterte et utdrag fra den engelske journalist Noel Monks bok «Eyewitness».

Monk skriver at sovjettroppene var totalt likegyldige om tussensvis av deres landsmenn sultet ihjel fordi de hadde vært krigsfanger. Dette tiltross for at engelske offiserer og soldater var vitner til tragedien.

Etterhvert som sovjettroppene rykket vestover høsten 1944 og til krigen sluttet hadde de jo erobret fangeleirene på sin veg. Så er da spørsmålet hvordan det gikk med fangene i de leirene som sovjet overtok etter at tyskerne var flyktet. Kan det tenkes at det var fra nå av at massedødeligheten begynte?

Vi har tilfallet Raoul Wallenberg. Han reiste til øst-Europa for å hjelpe allierte fanger. Det merkelige hender da at han blir arrestert og forsvinner. Kan det tenkes at den svenske statsborger Wallenberg er blitt vitne til saker og ting i sovjetbrodrene fangeleirer som man både i øst og vest blant seierherrene var livredde skulle komme for en dag? Man arresterer jo ikke sine venner og hjelpere og lar dem forsvinne for alltid. Kan det tenkes at han har vært vitne til ting som seierherrene allerede ved Jalta-konferansen hadde besluttet at tyskerne skulle få skylden for?

Den likegyldighet Wallenbergsaken er behandlet på i vestlige massemedia er meget mistenkelig. (Da var det andre boller med Ossietzky.) I Aschehougs leksikon fra 1950 er Wallenberg ikke nevnt i det hele tatt, heller ikke i supplementbindet fra 1952.

Den polskfødte pop-sangerinne Alex som nu er bosatt i Norge blev for en tid siden intervjuet i «Lørdagsredaksjonen» i TV. Hun fortalte at hun som barn var fange sammen med familien i leir i Sibir etter krigen. Hun fortalte at det foruten polakker også var en masse jøder i leirene. — Her ble hun avbrudt av programlederen som fikk det travelt med å snakke om noe annet.

Leser

AV

PLASSGRUNNER

må vi forbeholde oss retten til å forkorte innkomne manuskripter. Oftest gir vi innsenderen varsel om dette, men like før vi må levere manuskripter til setting, kan det bli for liten tid til det.

Tatcher er modig

Et nytt monument som skal reises like overfor Victoria og Albert-museet i London har skapt krise mellom Sovjet og den britiske regjering. Pravda karakteriserer monumentet som en «skammelig fornærmelse mot Sovjetunionen».

Monumentet har også vært omstridt i utenriksdepartementet.

Det skal være et minnesmerke over en av de mørkeste episoder i den sovjetiske — og i den britiske — historie.

Som følge av Jalta-avtalen tvangssende man etter krigen ca. to millioner russere tilbake til Sovjetunionen, blandt disse tusener av kosakker og andre antikommunistiske elementer, som under krigen kjempet på tysk side. Tusener av dem ble henrettet omgående, andre forsvant i Gulags arbeidsleire.

Inskripsjonen på monumentet skal lyde:

«Dette monument er reist av medlemmer av alle Parlamentets partier, til minne om titusener menn, kvinner og barn fra Russland og andre østeuropeiske land som ble fengslet og drept etter at de var blitt tvangsforflyttet etter den annen verdenskrig.»

Denne melding har jeg lest i flere utenlandske dagblad, mens norske aviser har forbigått den. Hvorfor???

Rolf Karstensen, Bø.

Religionene og magen

Herr redaktør!

I de bedrøvelige 20-30 årene med kriser, arbeidsledighet og pengemangel oppsto, om ikke matkøer, så ihvertfall køer når det gjaldt religiøse bevegelser. (Den tid nærmer seg igjen. Teosofi, antroposofi, Rudolf Steiner, spiritismen, aura-glorier og India's Krishnamurti, («Stjernen i Østen») Kagawa, (Japan) sektor in legio, proselyter til katolisismen...)

Men da tidene etterhvert bedret seg og Ivar Kreuger hadde skutt seg, hadde man ikke lenger behov for disse celebre profeter og bevegelser. Da våknet interesser av mer verdslig art. Det ble både fleskepølsler og bayer å få.

Når magene på den tid var tomme, så var gjerne kirker og bedehus fulle. Var sistnevnte tomme, så var magene fulle.

Idag har kirkene ingen innflytelse over tomme mager. Gatens parlament har stein og plakat. Og kommunismen står bak hjørnet og venter. Den kjenner sin tid. Vet at sulten er dens beste forbundsfelle.

F. L., Aust-Agder

Offiserene igår og idag

Herr redaktør!

Neppe noen vil benekte at vi etter okkupasjonsårene har sett referert i pressen saker, hvor offiserer (og mannskaper) er blitt dømt for fyll, underslag av krigsmateriell og midler, for slapphet og fravær i tjenesten. Slikt som før i tiden var nærmest utenkelig.

Den gang skjedde rekrutteringen fra utelukkende de gamle hederlige krigsskoler, og da ikke minst sjøkrigsskolen. Etaten hadde en bakgrunn, også erhvervet gjennom generasjoners utviklet æresfølelse, som ble båret frem av tradisjonene. En æresfølelse som var nøye knyttet til selve våpenets historie gjennom tidene, dette som idag kalles romantikk. Så streng var kravene at det kunne ta mange år å avansere fra second- til premierløytnant, for ikke å tale om fra kaptein til major. Idag forekommer det meg at en fenrik for et par år siden er kaptein idag, og derfra til oberst er veien heller ikke lang. Standen rekruteres idag av kreti og plei, d.v.s. et blandet selskap, hvorav en del tvilsomme elementer gradvis deltegger etatens renommé. Tradisjonene blir brutt. Den lette adkomst og de gyldne løfter har stimulert rekrutteringen, og dette går ut over den store blokk av utmerkede, ansvaretsbevisste offiserer. Det som skjer er et ledd i nivelleringen, den som gjør seg gjeldende innen alle områder idag. Også innen kunst, litteratur, musikk.

Før siste krig kjente jeg en rekke utmerkede offiserer. De hadde ikke noe som helst av det som enkelte idag kaller offiserenes yrkessnobberi, men de hadde yrkesstolthet. Deres lønn var så usel at de som fritidssyssel løp rundt som forsikringsagenter. Men de eide tradisjonsfølelsen og bevisstheten om sitt yrkesverd.

De nye offisers-aspiranter

kommer som nevnt altfor lett og hurtig til topps. Derfor blir etter hvert yrkets anseelse for «billig», moralsk sett. Det er underlig for den eldre generasjon å tenke på, kanskje noe periferisk, at en soldat anno 1916 hadde 30/40 øre dagen. Idag ser vi at norske Midt-Østen-soldater tilbys tusener av kroner pr. måned + alt fritt + ukelange gratis permisjoner på de beste feriesteder o.a. Alt for Norge.

Forsvarsvenn

Oppdragelse og utdannelse

Den store feilen idag er at skolen ikke lenger oppdrar, den gir elevene bare en viss utdannelse. Dette gjelder også høyskolene.

Derfor er det så vanlig nå å møte akademikere uten oppdragelse samtidig som vi kan møte unge mennesker med den sikre og gode fremtreden som et godt miljø har gitt dem. De er akademikere i sin livsholdning, uten å eie akademisk grad. Hjemmene på sin side gir barna full bevegelsesfrihet, men danner ikke deres karakter, gir dem ingenting å leve på, ingen idealer, enten disse nu skulle være rette eller vrang i deres ideologi.

Vi har i det hele tatt en folkemoral som bare tar sikte på nyttehensyn, — en moral som fornektet lidelse, kamp og resignasjon.

Lærer, Trondheim

En nordisk blokk

Herr redaktør!

Hadde Danmark, Sverige og Norge (helst også Finland) dannet en nordisk blokk ville vi ha stått så sterke at neppe noen ville gå til angrep mot oss. Den eldre generasjon husker alle disse tre-konge-møter i Malmø i

20-årene. Dessverre ble resultatet aldri annet enn noen bleke, negative og skamfulle kommuniker. Det samme med møtene i Nordisk Råd idag.

«Alle stater, sa rådsherren i Lübeck, ... alle stater, som ligger i nærheten av Sverige, Danmark og Norge, må bestandig sørge for at disse stater forblir 3 riker, og ikke slutter seg sammen til ett, for da får de en uberegnelig styrke. Dette vet vi i Lübeck, og det vet fyrsten av Novgorod og keiseren i Moskva...» (Wald. Brøgger i en middelalderroman.)

En nordisk blokk? Hvorfor ikke?

Nils Hammer, N. Trøndelag

Flukten til Sverige

Herr redaktør!

Jo, det var mange som etter en patriotisk og helhjertet innsats her hjemme, måtte trekke over til Sverige i okkupasjonsårene.

Men de aller fleste dro over, fordi de ikke likte matseddelen i Norge. Vi kjenner jo alle til den lille apposisjonen i nekrologer og rettsreferater: «Han flyktet til Sverige under krigen.» — aller helst: «Han måtte flykte til Sverige under krigen.» Men vi får aldri vite hvorfor.

Denne dunkle linje, full av hemmelighet og tortur, skal gi leserne det rette inntrykk av hvilke menneske man har for seg. Den skal være som et skrik i natten. Men aldri får noen vite hvorfor «han måtte flykte til Sverige».

Denne magiske linje tjener i alle fall til å stive opp en noe frynset personlighet, sette litt fernis på et noe tvilsomt navn. En linje som kan virke som et trylleformular, og bringe forsvareren seiren overfor en tidligere noe vrangvillig jury.

Korr. Landås

Dokumentasjon om det 3. riket

VIDEO VHS **HITLER EINE KARRIERE**, Joachim C. Fest's verdensberømte dokumentarfilm over Hitler. Spilletid ca. 155 min. Pris S.Kr. 481,-.

BØKER: **HITLER'S GENERALS AND THEIR BATTLES** — Dette billeddokument behandler Hitlers generaler og slagene de ledet. Innbundet i storformat 30,5 x 22,5 cm. 248 sider, over 250 fotos, 50 i farver. Pris S.Kr. 102,-.

PANSERGRENADE-DIVISION GROSSDEUTSCHLAND — Billeddokument over en legendarisk divisjon i format 26 x 22 cm. 176 sider. 315 svart/hvite fotos + 53 kart. Pris S.Kr. 64,-.

HITLERS LUFTWAFFE. Den beste bok som er utgitt om det tyske flyvåpen under 2. verdenskrig. Innbundet i storformat 30,5 x 22,5 cm. 122 sider. Hundretalls fotos, hvorav en stor del i farger + farveplansjer, etc. Pris S.Kr. 102,-.

ET SPESIALTILBUD FOR SAMLERE: **RIKSPARTIDAGEN NSDAP 1933 I NÜRNBERG**, format 63 x 44 cm. Pris S.Kr. 40,-.

VARENE SENDES MOT POSTFORSKUDD, frakt tillegges. Mot norske kr. 10,- sender vi vår helt illustrerte katalog med NORDENS SORTERING over dokumentasjoner over 3. Riket, filmer, bøker, gramfonplater, posters, m. m. m.

SUPPLY, Boks 7049, S 172 07 Sundbyberg, Sverige. Tlf. (08) 29 10 14

PRESSEGLIMT:

NAMDAL ARBEIDERBLAD
13. januar 1982:
(Torbjørn Prestvik)

— Arsaken til at så mange meldte seg til østfronten var flere, men de fryktet Sovjet. Krigen førte mye ondt med seg, og den tapende part fikk også lide mye ondt da krigen var slutt.

Professor Johs. Andenæs sa på TV-skjermen at da frontkjemperne satt på tiltalebenken ble de spurt om de visste at Norge var i krig med Tyskland. Da de svarte nei, ble det likevel satt i domsdokumentene at de visste Norge var i krig med Tyskland.

Dette var dobbelt feilaktig. Norge var okkupert av Tyskland, men ikke i krig. Det viste seg våren 1945 da tyske avdelinger nektet å overgi seg til norske hjemmefrontstyrker. De overga seg til engelske, eller norske avdelinger som sto under engelsk kommando.

England forlangte at Norge skulle betale for de festningsverk som tyskerne hadde bygd i Norge, for Norge hadde ikke status som krigførende.

HAMAR ARBEIDERBLAD
24. desember 1981:
(H. Kristiansen)

— I utlandet kan ein ofte høyre dette: Finnene slost, nordmennene berre overgav seg. Dette trur eg er svært dekkande. General Sverer Hamre sa i fjernsynet for nokre år sidan; Kampane i 1940 kom ikkje ordentlig i gang».

Kvifor kom dei ikkje ordentlig i gang? Og svaret er: Fordi nordmennene heiste det kvite flagget av rein og skjær feigskap. Men kven hadde skulda? — Jo, Nygaardsvold og Koht. I 1814 slost vi like dårleg og stort sett like feigt. Men då var det Christian Frederik som hadde skulda. På 1500-talet hærsette danskane dei norske festningane utan motstand frå oss. Men då var det fylgiene av svartedauen som hadde skulda. Alltid så har ein eller annan skulda, aldri vi sjølve. Eg kan seia mykje meir om

dette, men vonleg får eg høve til det seinare. Men eg tykkjer det er ille når vaksne folk som var i stridsdugleg alder under krigen berre står fram og skuldar andre for at det gjekk så skjævt, sjølve satt dei stille og la ikkje to pinnar i kors for å drive fienden ut. Og vi opplever til og med at desse feigingane — for det er ordet — stiger opp på 17. mai-talarstolar og får seg til å snakka om fedrelandskjærleik. Av alle ting — dette. Ein skal høyre mykje...

Ja, hadde vi slåst som andre folk så hadde vi kasta ut desse fiendane. Det var berre ti-tusen av dei i første omgang. Men vi var jo så dårleg rusta vi då, får vi høyra. Men i Jugoslavia gjekk dei på med høygaflar, millom anna. Tenk litt over det.

Skam i livet, det eig ikkje han Ola Nordmann, korkje nazistar eller andre.

GUDBRANDSDØLEN

30. november 1981:
(Ragnar Øvrelid)

Det er 36 år sidan krigen slutta. Likevel ser historiebøkene om okkupasjonstida ut omlag som dei gjorde, dei som kom i dei første fredsåra. Vi får historia om dei som stod på den rette sida, i kamp og i kvartdag. Det ser framleis ut til, etter 36 år at det er knytt sterke tabuforestillinger til å ta med dei på feil side til alvorleg behandling. I ein kampsituasjon er det alltid to partar. Okkupasjonshistoria vår skildrar framleis berre den eine parten, i alle fall på lokalt plan. Når vår soge neglisjerer NS-medlemmene, tyskararbeidarar, og tyskarane sjølve, så kan det kome av ulyst og avsky, eller det kan vere gjort for å verne personar.

Det er i grunn utruleg kor lenge holdningane frå krigens dagar sit i, og korleis dei blir overførte til nye generasjonar. Når vi ser dette så tydeleg hos oss sjølve, kan vi kanskje forstå kor lang tid som må til for å lækja sår som open borgarkrig har gitt andre nasjonar, t.d. Fin-

land, Spania og Irland, eller skjønne litt av dei problema som tidelegare splitta nasjonar som Tyskland og Italia har å leva med, og overvinne.

Likevel meiner eg at det nå snart burde vere råd å få greie på korleis den andre parten opplevde krigsåra. Det skulle vere muleg å få vite litt om kva tyskarane tenkte og gjorde. Det skulle ikkje lenger vere tabu å få sjå krigens dagar med augene til dei som samarbeide med tyskarane heller. Vi kan ikkje gå rundt og vinne krigen til evig tid. Og det tar til å haste med å ta vare på minnestoffet frå den andre kanten også.

Somme av NS-folka har gitt ut skrifter om si krigstid, på meir eller mindre obskure forslag, fylte anten av sjølvforsvar, eller av sjølvmedlidande klager over urett behandling i rettsoppgjøret seinare.

Når eg skulle ønskje at historiebøkene hadde tilfang frå fiendesida i krigsåra, er det ikkje for å rettferdiggjere det tyskarane og samarbeidsfolka gjorde. Historia skal ikkje vere domar over fortida. Derimot skal historia beskrive det som verkeleg skjedde og prøve å forklare det. Vi veit at Gudbrandsdalen hadde temmeleg mange NS-medlemmer, t.d. samanlikna med Vestlandet Dette er ting som må ha bakgrunn i det lokale miljøet. Det er i lokalsamfunnet vi kan vente å finne ei forklaring, og ikkje berre i tilstandar, hendingar og holdningar frå sjølve okkupasjonsåra, men også i førkrigsforholda.

Vi veit at det er laga forskningsarbeid over slike spørsmål. Men skriftene støver ned på Universitetsbiblioteket. Er det ikkje snart på side at også krigsbøker for folk flest vågar seg fram på med beskriving, forklaring og erkiening av dei faktiske forholda som rådde på bygd og i by i krigsåra?

STAVANGER AFTENBLAD
23. februar 1982 (Ragnar Kvam)

— Som ung journalist i krigens kjølvann fant min redaktør ut at jeg skulle fungere som noe så fint som rettsreferent. Jeg satt ved pressebordet og fylte avisen med stoff fra landssvikerprosessene. Men jeg skrev også bitre kommentarer til hvordan rettsformennene, dommerne kunne tillate seg å opptre. Ikke nok med at de så og si alltid snakket over hodet på en tiltalt, men de hånte slikt folk fra det høye dommersete, hadde dem til beste og lot til å fryde seg når et nysgjerrig publikum applauderte en mer eller mindre grov vits. Det hadde etter mitt unge og ringe skjønn intet som helst med et rettsvesens oppgaver å gjøre.

Adolf Hitler hørte på Terboven og avviste Quislings fredsplaner

Vidkun Quisling's sterke bestrebelser på å oppnå en varig fredsavtale med Tyskland, og en anerkjennelse av Norges frihet, udelelighet og selvstendighet, kommer tydelig frem i det memorandum (datert 3. august 1942) og i utkast til fredsavtale (datert 4. august 1942) som Vidkun Quisling samme år leverte Hitler.

I Thomas Chr. Wyllers «Nyordning og motstand», (Universitetsforlaget, Oslo, 1958) finner vi følgende:

«I begynnelsen av august hadde Quisling på ny vendt seg til Hitler. Han dro i all hemmelighet til Tyskland, utstyrt med nok et memorandum og nok et utkast til fredsavtale. Han gjentok sitt krav om en endelig ordning av forholdet mellom de to land og begrunnet det med at de indrepolitiske vanskene måtte sees som en virkning av at en slik ordning ikke var kommet i stand. Han foreslo at Tyskland skulle anerkjenne Norges frihet, udelelighet og selvstendighet, norsk representasjon i utlandet og en skrittvis avvikling av Reichskommissariatet.

Denne gangen kom reaksjonen kontant. Den 11. august fant det sted en konferanse i «Führerhauptquartier». Til stede var Hitler utenriksminister Ribbentrop, sjefen for Rikskansellet, dr. Lammers, Reichsleiter Bormann og Terboven. Hitler vedtok, etter Terbovens framstilling av saken, følgende: Ingen norsk utenriksrepresentasjon kommer på tale. Ingen fredsforhandlinger, heller ikke om preliminærfred, skal innledes så lenge krigen varer. Alle skritt som i det hele tatt berører Norges stilling til Tyskland etter krigen, må vente. Når krigen er over, skal Norge — gjennom en ensidig tysk erklæring — få erfare hvorledes forholdet til Tyskland vil arte seg for framtiden.

Terboven fikk i oppdrag å meddele Quisling disse vedtak — «mit aller Deutlichkeit und Schärfe». I tillegg fikk også Lammers ordre om å skrive til Quisling for å unngå videre klager fra ham. Det ble ordnet slik at Lammers først skulle skrive etter at Terboven hadde gitt Quisling muntlig beskjed.

Dette møtet satte punktum for fredsplanene. Hitlers standpunkt var kategorisk og udiskutabelt. Han var lei Quislings stadige mas!

«Selv om livet skal settes på spill . . .»

Av K. N., Oslo

Jeg har ofte undret meg over den vakreste nasjonalsang jeg har hørt her i Norge».

«Selv om livet skal settes på spill» Quisling var en profet, ikke når vi på våre møter har sunget vår dyrebare første kampsang i Nasjonal Samling, nemlig «Norge, vårt land». Lite visste vi jo den gang i begynnelsen av 30-årene da sangen ble laget, at disse ordene om å sette livet på spill virkelig skulle gå i oppfyllelse, men når vi nu ser oss tilbake, så var det jo nettopp slik det gikk. Det var mange som kom til å sette livet på spill for vår idé, og for Norges redning fra bolsjevismen: «Alle frontkjemperne som falt langt der borte i øst, de dødsdommer som ble med Quisling i spissen, eksekvert i den såkalte fredstid etter okkupasjonen — justismord.

På vårt 30-årige jubileums-møte for «Folk og Land», som ble holdt i november 1981 her i Oslo, var det en dame som ikke hadde vært medlem av Nasjonal Samling, som hørte denne sangen vår for første gang. Hun utbrøt da spontant: «Dette er den vakreste nasjonalsang jeg har hørt her i Norge».

Til slutt har jeg lyst til som pioner i Nasjonal Samling å gjøre oppmerksom på at der i sangen ble gjort en forandring, et viktig ord ble forandret under okkupasjonen, og ble ukorrekt byttet ut med: «Under Solkorsflagg» istedenfor den opprinnelige tekst i sangen som lød: «Under Olavs flagg».

Hvor mange ganger har ikke vi NS-folk spurt hverandre hva grunnen kunne være til dette, men har aldri kommet til bunns i det? Det er jo i virkeligheten et falsum. Ingen har lov til å forandre ordene i et dikt, i en sang, i en vakker nasjonalsang. Bortutbrøt da spontant: «Dette er

(Forts. side 7)

Til PRØVEABONNEMENT på FOLK og LAND

FØLGER KR. 50,— (gjern i frimerker).

Navn:

Adresse:

Postnr.: Sted:

NOEN TANKER OM NORSK LOV OG RETT

Av Marna Pedersen, 3074 Skoger

Med lov skal landet bygges og ei med ulov ødes, sa våre fedre. Tanken var edel, men vanskelig å praktisere.

Har man ikke makten, hjelper det ofte lite at man har både lovens ånd og bokstav på sin side.

Under den første opphisselsen etter den uventede dommen i Børre Knudsen-saken, var det en som kom til å si høyt hva flere tenkte: at det er bare latterlig å snakke om Guds lov når Stortinget har sagt noe annet. Vedkommende som mente dette, var til og med medlem av et parti som har som hjertesak å forsvare konservative verdinormer. Hadde uttalelsen enda kommet fra det hold som åpenlyst mener at religion er opium for folket, hadde det vært mer forståelig. Men de var slue nok til ikke å ville ta dette oppgjøret med Børre Knudsen.

Nå ja, om det ikke er latterlig, er det i hvert fall ubehagelig. Det fikk den ene domsmannen, eller rettere sagt domskvinnen, erfare. Hun som ble halt frem på TV-skjermen for å gjøre bot og bedring etterpå. Og den modige sorenskriveren har fått en behandling som det sømmer seg en norsk rettsstat. De må antageligvis ha inbilt seg at politiske dommer bare skal felles i landssviksaker.

Når opphisselsen ble så stor, kom det av det, at ikke et menneske hadde tenkt seg muligheten av at retten skulle felle sin dom i overensstemmelse med Grunnlovens § 2 som sier at den evangelisk-lutherske lære skal være statens offentlige religion. Og Stortinget har selvsagt ingen rett til å lage lover i strid med Grunnloven. Så lenge denne grunnlovsparagrafen ikke blir fjernet på lovlig vis, bør våre styresmakter betrakte Norge som et kristent land og da er det ikke på sin plass å mene at Guds lover er latterlige.

Det er bare ytterst beklagelig at våre styresmakter har det med å sette grunnloven til side etter forgodtbefinnende, og gi lover som er i strid med lov og rett. Så vidt jeg vet, startet det den gangen da Stortinget bevilget seg selv et år ekstra på tinget med det resultatet at *da krigen kom, hadde vi ikke noen fullt ut lovlig regjering i landet*. Under krigen fortsatte det med en rekke illegale virksomheter. Illegal betyr ulovlig. Disse virksomhetene var ikke bare ulovlige etter tysk lov, som de fleste ble narret til å tro, men også etter norsk og internasjonal lov.

Samtidig med all denne ulovligheten, betydret man at man kjempet for lov og rett og at bare man hadde vunnet krigen

skulle man innføre demokrati og rettsikkerhet igjen. Det ble med dette, som med alle valglofter siden, som er til for å narre de godtroende og siden brytes. Ikke før vendte styresmaktene hjem igjen, før det viste seg at de hadde med seg et helt sett med ulovlige lover som i strid med grunnlovens § 97 ble gitt tilbakevirkende kraft. Og jeg tror ikke det dengang fantes en jury i hele Norges land som ville våge å felle en lovlig dom i en landssviksak hvis den anklagede hadde vært medlem av Nasjonal Samling. Det ville nok ha vært mer enn ubehagelig.

Ja, på dette punktet er saken fremdeles klar. Noen Børre Knudsen-dom felles ikke i saker hvor den anklagede har vært medlem av NS eller har hatt nære familiemedlemmer som har vært det. For sikkerhets skyld bør slike ikke omgås andre mennesker, for hvis noen i omgangskretsen skulle finne på noe kan jo vedkommende få dommen sterkt nedsatt ved å «nazifisere» saken og skyld på ham. Ellers har man den regel her til lands at all rimelig og urimelig tvil skal komme tiltalte til gode såfremt man ikke har hatt NS-familie. Når det gjelder NS-avkom, skal man ta alt i verste mening og slektskapet er nærmest straffbar i seg selv. En annen merkverdighet er at uansett hvor sinnsvakt folk ter seg, finner psykiatrene ut at de er tilregnelige. Til gjengjeld skal det visst være en del vettuge innesperret på asylene våre. Antagelig for balansen skyld.

Men tilbake til Børre Knudsen-saken. Den åpner perspektiver. *Skal det bli vår verdi-konservative regjering som fjerner Grunnlovens § 2 og erklærer Norge som et ikke-kristent land?* Og hva vil Kirken da gjøre. Herrens utro tjenere kan nå komme ille ut å kjøre. Under krigen nedla prestene sine embeder med den begrunnelse at de mistenkte NS-regjeringen for å ville avkristne Norges ungdom og svekke foreldreretten. Nå behøver de ikke å mistenke noen lenger. For nå er det gjort. Så hvorfor i all verden blåser ikke Kirken i luren nå da det virkelig er påkrevet og verger sin tro? Forskjellen kan da vel ikke være at under krigen hadde den et oppagitt folk i ryggen, mens den nå blir nødt til å betale prisen? En gang skrev kirkens primas «Folkedommen over NS». Nå skriver det moralske forfall i vårt land «Folkedommen ov Kirken». Om Guds kvern maler langsomt, maler den sikkert.

Kjellåsli, 3074 Skoger.

Marna Pedersen

Seierherrenes sadistiske hevn

Av Ole Nilsen, Homansbyen, Oslo

De fleste «gode» nordmenn var svært fornøyd med landssvik-oppgjøret. Oppgjøret ga dem den hevnen de hadde lengtet etter i krigsårene. Og hvilken hevn. Den tilfredsstilte ikke bare deres sadistiske lyster. Også mange kleptomane hadde en fin tid. De brøt seg inn i leilighetene til NS-folk og stjal som ravner. Politiet hadde intet imot det. Norske sadister og kleptomane har aldri opplevd så vidunderlige dager og netter. Mishandlingen av Quislings tilhengere utartet etterhvert fullstendig, og man utpønsket stadig nye måter å hevne seg på. Hevnen ble til vitenskap. Det mest populære påfunn var hungertortur mot fanger. Denne form for tortur ødela mange NS-folks helse for livstid. De «gode» nordmenn syntes derfor at landssvikoppgjøret var meget vellykket. De var svært fornøyd over at de hadde fått en så fin hevn.

I konsentrasjonsleiren Ilebu fikk stadig flere fanger tuberkulose. Det ble til slutt plassmangel på tuberkuloseavdelingen. I februar 1948, nesten tre år etter frigjøringen, måtte man ta i bruk en ny brakke for å få plass til alle de lungesyke fangene. Disse fikk aldri den ernæring og pleie de burde ha fått. Først når en mann var døende, ble han overført til sykehus. Sadistiske fangevoktere hadde stor glede av å plage de tuberkuløse. Om natten rettet de lyskasteren i tårnet mot den nærmeste tuberkulosebrakka. De tente og slukket det sterke lyset avvekslende for å ødelegge nattesøvnen for de syke. Plutselig kunne sykestuene ligge flombelyst i flere minutter — så ble det mørkt — og straks etter var stuene flombelyst igjen. Slik kunne det fortsette utover natten. Så sent som høsten 1948 ble de tuberkuløse fangene plaget slik i konsentrasjonsleiren Ilebu. «Hevnen er søt» må de ha sagt til hverandre, de ondskapsfulle fangevokterne.

Som ventelig kan være benekter de «gode» nordmenn at de ønsket å hevne seg. De liker ikke å bli minnet om sin sadistiske fortid. De hevder at hensikten med landssvikoppgjøret var å gi alle forrædere en rettfærdig straff, og at det ble gjort på en human måte. — Dette er imidlertid ikke sant. Rettfærdighet var det lite av under landssvikoppgjøret. Og det var enda mindre humanitet. Til gjengjeld var det desto mer galskap. Da oppgjøret hadde pågått en tid, ble det stadig tydeligere for de mennesker som hadde tenkeevnen i behold, at Wessels berømte dikt *Smeden og bakeren* var blitt det store forbilde for rettsvesenets folk. Jeg skal omtale et eksempel på vanviddet:

Det var en ung norsk jente som likte å drive idrett. Hun var flink til å løpe. Dette ble

hun straffet for. Hennes «forbrytelse» besto i at hun hadde deltatt i noen idrettsstevner i krigsårene. Påtalemyndighetene betraktet det som en svært alvorlig sak, og utferdiget tiltale mot henne. Saken gikk helt til Høyesterett. Og tro det eller ei — jenta ble dømt. Høyesterett fastslo at hun hadde skadet Norge ved å løpe noen runder på en idrettsplass. Hun ble dømt til å betale tusen kroner i bot. Det var mange penger dengang, det tilsvarer det tidobbelte idag. Høyesterett dømte henne også til 10 års tap av stemmerett. Så farlig var det å løpe noen runder på Bislet og Frogner.

Noe som derimot ikke var farlig, og som man følgelig ikke ble straffet for under landssvikoppgjøret, var aktiv bistand til Hitlers krigføring i Norge. Det lyder utrolig, men det er sant. Mens norske soldater i 1940 kjempet tappert mot den tyske overmakten, dro hundrevis av norske arbeidere til flyplassen på Værnes for å jobbe for tyskerne. Der gjorde de god nytte for seg. Bl.a. hjalp de tyskerne med å utbedre rullebanen, slik at det ble lettere for Hitlers bombefly å starte med full bombelast.

Takket være de flittige arbeidere ble Værnes en førsteklasses base for tyske bombefly. Flyene var stadig på vingene for å bombe ihjel norske soldater. Det var ikke lang vei til fronten. De nærmeste norske avdelinger var i kamp bare noen mil fra flyplassen. Hvor mange nordmenn som ble drept under den konstante bombing, vet jeg ikke. Sikkert er i hvert fall følgende: Mens norske soldater kjempet for livet mot en overlegen fiende, jobbet hundrevis av norske arbeidere i sitt ansikts sved for å gjøre flyplassen på Værnes stadig bedre for den samme fiende.

Når en tenker på den unge jenta som ble straffet for å ha løpt noen runder på en idrettsplass, måtte det vel minst bli dødsstraff for arbeidere på Værnes? De hadde jo aktivt støttet Hitlers krigføring på norsk jord. De hadde frivillig bistått den tyske krigsmaskin med å bombe ihjel norske soldater.

Men nei, Værnes-arbeiderne ble ikke straffet under landssvikoppgjøret. Ingen tenkte på å frata dem stemmeretten eller la dem betale en tusenlapp i bot. De ble tvertimot anerkjent som gode norske patrioter. De kunne når som helst få skriftlig attest fra politiet for at de hadde vist god nasjonal holdning under krigen. Og det var intet til hinder for at de kunne sitte som domsmenn i landssviksaker.

Er det fremdeles vanlig oppfatning blant norske dommere at en nordmann i krigstid påfører Norge større skade ved å løpe noen runder på Bislet, enn ved å bistå fienden med å bombe ihjel

norske soldater? Har Høyesterett også idag denne besynderlige oppfatning av landssvik?

Betegnelsen *landssvikoppgjør* er naturligvis helt feilaktig. Det oppgjøret som fant sted var seierherrenes hevn over politiske motstandere. Hensikten var å straffe Quislings tilhengere. De hadde nemlig stått på den «gale» siden. De hadde begått den forbrytelse å tenke i utakt med majoriteten, og det skulle de få svi for. — Folk som sto på den «riktige» siden ble derimot ikke straffet, uansett hvilket landssvik eller hvilke forbrytelser de hadde begått. Selv om de hadde myrdet norske jøder i vinningshensikt, ble de ikke straffet. Som eksempel kan nevnes hjemmefrontens mord på Rakel og Jacob Feldmann. En kunne også drepe krigsfanger uten særlig risiko. En herre ved navn «Gulosten» plaffet ned tyske krigsfanger en kveld han fikk lyst på en flaske børst. Han slapp straff. Er påtalemyndighetene av den oppfatning at folk bør skytes når de ikke har brennevin?

La oss anta at en av Quislings tilhengere hadde myrdet krigsfanger for å skaffe seg alkohol. Ville påtalemyndighetene i så fall latt ham gå fri? Spørsmålet om liv eller død dengang — og likeså spørsmålet om en nordmann skulle utplyndres eller belønnes — var helt og holdent avhengig av om man tenkte «riktig» eller «galt». *Det var følgelig intet landssvikoppgjør som fant sted i Norge etter krigen.* Det var seierherrenes sadistiske hevn over politiske motstandere.

Homansbyen, Oslo,
Ole Nilsen.

Navnet Vidkun

Dette norrøne navnet Vidkun(n) betyr som vi vet «Vitgjeten», «Vidkunnig».

I følge sagaen eier navnet i seg selv «en besynderlig kraft og styrke». Både gjennom storm og stille.

Vi har høvdingen Vidkun Jonsønn, sønn til Kong Sigurd og hans frille Borghild Olavsdotter, og deres sønn var Magnus, som Vidkun tok til oppfostring. (Snorre) Og der var Erling Vidkunson til Bjarkøy og Gidske. Han var ridder. Som drottsete styrte han landet under Magnus Eriksson's mindreårighet. Han var Norges rikeste mann. (Snorre)

I nyere tid har vi Vidkun Hveding, som styrte hele Norges kraftforsyning gjennom våre innlands-vassdrag og fossefall. Han var og er en ener. Men mange små menn var da vokst frem, som slett ikke sympatiserte med

(Forts. side 7)

Forfatteren og . . .

(Forts. fra side 1)

Boken

Kort etter løslatelsen fra statsfengslet i Horsens i 1951 skrev dr. Best en beretning om sine opplevelser gjennom okkupasjonen. Manuskriptet — som fikk titelen «Die deutsche Politik in Dänemark während der letzten 2 1/2 Kriegsjahre» har siden 1951 ligget i det danske sentralbibliotek.

Forfatterens opprinnelige ønske var at manuskriptet skulle utkomme i bokform, men ingen tysk forlegger ville påta seg oppgaven. Derfor er manuskriptet blitt liggende bortgjemt i et biblioteksarkiv i tredivde år.

Forfatteren har valgt tredjepersonformen i sin bok, noe som til tider gir fremstillingen en noe underlig preg. Her er det juristen Werner Best som slår igjennom; det hele skal være nøkternt, saklig og minst mulig personlig. En viss tysk kansellistil merker man også enkelte steder, men heldigvis ikke så sterkt at det gjør fakta vanskelig tilgjengelig.

En viktig bok som alle med interesse for okkupasjonshistorie bør skaffe seg.

*Dr. juris Werner Best
DEN TYSKE POLITIKK
I DANMARK
Zac Forlag,
København 1981*

Selv om livet . . .

(Forts. fra side 5)

sett fra dette vil ethvert menneske som har et noenlunde musikalsk øre høre hvor galt det lyder med det tunge ordet «Sol-kors» foran flagg istedenfor det enkle og riktige: «Olavs flagg». Aller mest merkes jo dette når man ikke bare leser diktet, men også synger det herlige klenodium vi har som en kostelig gave fra vår første tid.

Vi som sluttet opp om Quisling i 30-årene forsto jo hvordan hans avsløringer i Stortinget reddet Norge fra den røde jernhæl i øst og for å komme bak det jernteppe som Øst-Europa i dag lever under, — se bare i Polen hvor våre beslektede venner i Solidaritet må kjempe en kamp som vi er blitt spart for helt fra 30-årene — og inntil i dag!

K. N., Oslo

Navnet . . .

(Forts. fra side 6)

det latinske begrep «VIRTUTE non VERBIS». (Handling — ikke ord) Disse små menn fikk følge av kommunistene, men på annet grunnlag. De ville nok ha bort kapitalen og eliten, men først og fremst for å skape et diktatur av folket, proletariatets diktatur. Vidkun Hveding sa «NEI TAKK», og gikk.

Og så har vi Vidkun Quisling, da — et av de mest kunnskapsrike mennesker Norge har hatt, — mannfolket, redningsmannen, høvdingen, som fremtidens nordmenn vil ære og berømme.

Bt.

Werner Best . . .

(Forts. fra side 1)

ganske kategorisk fast at dette ikke var tilfellet.

Rettsaken

Dr. Best ble etter den tyske kapitulasjon stillet for dansk rett og dømt for sitt virke i Danmark. Forfatteren har brukt mange spaltmillimeter på et oppgjør med det danske rettsvesen. Og dommen er hård, ikke minst på grunnlag av de tilbakevirkende lover som ble benyttet som hjemmel.

Viktig bok

«Den tyske politikk i Danmark» er en meget viktig bok, ikke bare for Danmark. Dr. Best berører momenter som er like viktige for oss som for Danmark. Ikke minst gjelder dette f.eks. den rettslige gjennomgåelsen av egen dom i slutten av boken.

Her går mange av argumentene fra kritikken mot det norske landssvikoppgjør igjen.

**GI DETTE
NUMMER VIDERE**

**til en annen når du har
lest det! Det er en god
måte å fremme vår sak
på, og den kan også
skaffe oss nye abonnenter.**

**Mot høyere
vidder****Bladstyrer!**

Gjennom «Blad av Fridtjof Nansens dagbok» finner jeg disse ord: «En gjenfødelse må komme, — en ny tid, med nye idealer — da de åndelige verdier igjen er blitt målet, og de materielle bare blir middel — da mobben og middelmadigheten ikke lenger regjerer verden, men de store ånder fører menneskene mot høyere ivdder, — da hver åndelig oppdagelse, hver seier i åndens verden blir hilst med den begeistring som de materielle nu, — da menneskene lever for et større, skjønnere og enklere liv». Så sant, så sant.

Ruth Johannesen, Oslo 10

**Viktig bok av den tyske
rikskommisær i Danmark
dr. Werner Best**

Rikskommisær, dr. jur. Werner Best, var på en avgjørende måte med på å utforme den tyske okkupasjonsmakts politikk i Danmark. Som SS-Obergruppenführer og en av de organisatoriske hjerner bak opprettelsen av Gestapo, nød han stor respekt i Berlin.

Endelig foreligger dr. Bests utsagn. En bok som vakte stor interesse da den ifjor utkom i Danmark. Den har like stor interesse for norske lesere og anbefales sterkt.

DEN TYSKE POLITIKK I DANMARK
PRIS KR. 130,—

Boken bestilles fra

Aage Norberg

Postboks 3044 Elisenberg, Oslo 2

Postgiro nr. 2 34 13 52. Portofritt ved forskudd — ellers kommer porto og oppkravsgebyr i tillegg.

NSUF

Til et forskningsarbeide om NASJONAL SAMLINGS UNGDOMS-
FYLKING søkes følgende skriftlige materiale:

— FRITT FOLK 1937—1938 — NASJONALUNGDOMMEN —
SKUGGESJÅ — LOKALE UNGDOMSFYLKINGSBLADER,

også alt annet har interesse.

Sendes: **I N O**, v/formannen Kåre Haugerud
Postboks 924 Sentrum, Oslo 1.
Telefon (02) 19 06 71

**Støtt våre annonsører
— de støtter oss!**

**MÅNEDENS
«PERNILLE»:**

Å bli førti er jo det som kalles for å passere middagshøyden. Hverken jeg eller saldo på lønnskontoen fant noen grunn til å feire begivenheten. Og så blir omgivelsene sure for at en har latt en anledning til å gi dem en fest gå fra seg. Men omgivelsene sitter ikke igjen med overtrukket lønnskonto og suppe til middagsmat som hovedrett i måneder framover. Omgivelsene er bare opptatt av neste offer for en milepel. Det sa jeg også til en som faktisk direkte bebreidet meg for ikke å ha gjort det en altså skylder omgivelsene.

En annen var til og med ute og forklarte at dersom jeg hadde innbudt kjente og antydte overfor disse at de kunne tatt sine kjente med, kunne jeg kanskje ha truffet en jeg kunne ha fattet interesse for, ja, en å dele livet med igjen.

«Gullet» var jo nå over seksten og det var sikkert ikke mange årene igjen til jeg satt ensom og tvinnet tommeltotter. Dessuten var jeg, fikk jeg vite, ikke typen for en intens bestemorsrolle.

Jeg har annet å fordype meg i enn jakten på en ny mann. Ikke det at jeg har blitt mannevond. Jeg liker menn som venner dersom de aksepterer at kvinner kan ha andre interesser enn klær og menn. Jeg har en stor sak selv å trengte til bunns i. Jeg har måtte perfektionere meg i språk for å kunne gjøre det. Bare skriftene til seierherrene fra siste verdenskrig, stort sett, er oversatt til norsk. Jeg har lest hva seierherrene skriver, nå er jeg opptatt av hva deres kritikere og hva taperne skriver. Og dette krever tid, og det krever midler til innkjøp av litteratur. Så får

feiringen av merkedager utstå til jeg vet enda mer, og ytterligere mer.

Og det må da også være tillatt for en kvinne å være mer interessert i årsaker, beveggrunner, sammenhenger og forutsetninger for å kunne ane sannheten så langt den er mulig å finne, enn hårfasonger og motefarger.

Jeg skriver visst svært mye om meg selv her, men jeg vil gjerne gjøre det forståelig at når alle de «forhenværende» ikke er mer, og de fleste av dem har rundet de seksti, vil kampen for å renvaske dem fortsette, dersom oppreisning ikke er mulig mens de lever.

Dessto mer jeg leser, dessto mer jeg trenger inn mot kjernen, blir jeg mer og mer overbevist om den grenseløse urett som er begått mot dem.

Jeg begynte å skrive ut fra rene følelser, ut fra en intuisjon om en vil, noe som kvinner skal være utstyrt med til erstatning for logisk tenkeevne og veloverveiet dømmekraft. Jeg tror at de sistnevnte egenskaper har erstattet de første, selv om jeg ville komme til å hate meg selv dersom jeg satt følelseløs tilbake. For jeg følte fra den dag da jeg begynte å forstå, og jeg føler og vil komme til å føle for en hver som fikk stemplet «landssviker» på seg, og som derfor siden 1945 har ført en bortimot forkrøplet tilværelse. For forkrøplet har den vært hvor meget den enkelte enn har klart å gjenreise sin økonomi.

Men kanskje kan jeg feire min 45-årsdag, kanskje min femtiårsdag. Jeg lover å feire min fødselsdag, og det så inderlig at jeg gjerne

må holde meg til suppe i årevis, den dag det offisielt erkjennes og innrømmes her til lands at forfølgelsen av denne store gruppe mennesker var en hevnaksjon mot annerledes tenkende og fritt tenkende mennesker, ja, en art korsfestelse for å dekke over andres synder og forseelser.

For aldri har det eksistert i landet vårt en gruppe som har hatt større fedrelandskjærlighet. Og når de sang «fedrelandet er nå i fare, og trenger deg ennå i dag», så var dette en sang som kom fra hjertet. Og jeg tror fedrelandet fortsatt trenger dem som annet enn skattebetalere. Fedrelandsånden er fortsatt like levende i dem til tross for alt de har vært utsatt for, og at dette gjelder for de aller fleste av dem som fortsatt lever blant oss.

Pernille

Merkedager

Makaber bordbønn

Vårt sinn registrerte et visst ubehag da vi leste en bordbønn, som en gammel dame, med tanke på Polen, hadde sendt avisen. Den lød:

Noen har mat, men kan ikke spise.
Andre kan spise, men har ikke mat.
Vi har mat, og vi kan spise,
derfor vil vi Herren prise.

Denne gamle dame mente det sikkert godt og vakkert, — hun var bare ikke helt klar over, får vi håpe, at ordene i sin form rummer en infantil egoisme, ikledd fromhets kledebon. «Derfor vil vi Herren prise.»

— Hvorfor?

— Jo, fordi «VI har mat, og VI kan spise».

Men hva har gjort OSS mer fortjent til mat enn alle disse ulykkelige mennesker som sulter i Polen? Er vi egentlig i Guds øyne så meget mer verdifulle enn disse, er det slik å forstå? Det er etisk oppdragende med bordbønn, særlig hvis man, i et tilfelle som dette, samtidig rettet en mildt bebreidende bønn til Vår Herre om også å huske på disse i kommunist-Polen. Vår barnelærdom har mange vakre ord om takken, men av og til kan det gå over opptuktelsen. Man kan føle trang til å DADLE! Rent logisk sett skulle en slik daddel ha samme adresse som takken, men det ville, hvis den var lydhør, ansees som blasfemisk. Det ville vitne om et forherdet sinn, en fortapt sjels ukontrollerte skrik eller fortone seg som en gudsforgåen knekts arroganse overfor troen. Likefullt, — Vi ville sette oppriktig pris på å få en liten ærlig utredning om dette. Forutsatt at det ikke ble for mange skriftsteder eller en lettvent sentens om at det hele var Guds vilje.

Under den grusomme brann på Stalheim hotell for mange år siden, som krevde 25 menneskeliv, intervjuet vi en amerikansk dame som hadde overlevd katastrofen. Hun løftet sine øyne mot oss og sa: «Gud har vært god mot meg». Rundt omkring henne lå det forvridd, brente mennesker, men det som fylte henne i denne stund var dette: HUN var berget. Bak noen tilsynelatende ydmyke ord skjuler seg her en slags selverkjennelse av eget verd og en dyp tilfredsstillelse over at Vår Herre også forsto å vurdere det.

Vi møter ofte disse ord, ikke minst i intervjuer, at «Gud har gjort alle ting vel for meg». De fyller oss alltid med et fysisk kalt ubehag. Selv om vi vet at der bak disse ord KAN ligge bare en naiv hjertets takk og at nestekjærligheten like fullt er til stede. Slik vi ser under Polen-hjelpen. Desto varmere bør vi være med ordenes form, slik at disse ikke flekker til noe stort og vakkert.

Det er bedre å søke bygge en katedral i eget sinn enn å reise disse ordenes små menighetshus.

Vi vil overleve!

Mange har stilt oss spørsmålet om FOLK OG LAND vil overleve statens kvelertak på den fri presse, d.v.s. de aviser som ikke får noen form for pressestøtte, og som nå, gjennom en betydelig økning i bladportoer søkes utslattet.

Svaret er JA.

FOLK OG LAND vil fortsatt utkomme, og hver måned vil den som vanlig nå frem til mennesker som setter pris på en avis som ikke er bundet av kapital- eller partiinteresser, men som fritt gir plass for alle meningsytringer.

Vi legger ikke skjul på at bladet vårt rammes særlig hardt av statens siste utspill, som for oss betyr tusener av kroner i merutgifter pr. nummer. Likevel vil vi ikke i første omgang gå til noen ytterligere forhøyelse av abonnementsprisen, men istedet appellere til alle trofaste venner om å «kaste av» hva de evner til våre støtteannonser.

Ryggraden i avisdriften er likevel a b o n n e n t e n e , og vi håper og tror enhver også gjør sitt for å skaffe oss nye lesere.

Fortsatt er det i n g e n , absolutt ingen, hverken i redaksjon eller ekspedisjon, som mottar et rødt øre for det daglige arbeide med FOLK OG LAND. Hvilket burde spore andre til å gjøre noe for hjertebladet vårt.

EN TROFAST DANSK KAMERAT ER GÅTT BORT

Med sorg har de danske frivillige mistet deres ven og kasserer i deres forening, Henry Doose-Nielsen, og mon ikke mange norske «Ulrichbergfarer» har kendt Doose-Nielsen og hans søde kone Maria.

Doose-Nielsen var een af de mest trofaste på Ulrichberg og har derfor modtaget meget anerkendelse derfor af Østrig, likesom han deltog aktiv i mange udenlandske veteran-foreninger.

Hans kameratkreds vil savne ham som en god «kassamester», samt for hans store viden om «tiden den gang», og for hans forbindelse med kameratene sydpå. Han var et kontakttled som holdt os ajour med hvad der sket af godt og ondt ude i verden, som angik os «fra samme gård».

En mand der vil blive savnet af hans mange kamerater.

Ære være hans minde.

P. Dr.,
2500 Valby, Danmark

Korset og lidelsen

I det alminnelige menneskes bevissthet fortøner begrepet lidelse seg alltid som noe rent fysisk. Og nettopp fordi så mange martyrer helt opp til vår tid rent fysisk kan ha lidt så meget mer, kan det for mange virke som om lidelseshistorien mister noe av sin kraft. Men det er den psykiske lidelse, intellektets smertefulle evne til å føle den så meget sterkere enn den rent fysiske, det er dette som skal gripe oss.

Menneskene ville nok korsfeste Kristus på ny hvis han kom ned på vår jord. Vi korsfester ham dessuten hver eneste dag i de nedsettende ord vi sier om vår nabo, eller da vi gikk forbi en nødlidende, eller i vår intoleranse overfor annerledes tenkende. (kfr. Hans Nielsen Hauge og Thrane.)

— Langfredag burde bare lidelseshistorien leses opp fra prekestolen, sa en gammel dame til presten sin. — Bærer den i seg selv ikke bud nok? Behøver den å bli kommentert av mennesker, sa hun. — Ja, kan De bare få forandret det, svarte presten, —

Fra Påskens evangeliske sang:

«Der er en underfuld kilde»

Av Dag Markus

Den danske prest Herman Richard Steffensen har skrevet en sang, meget skattet av det danske kristenfolk, men vel mindre kjent hos oss, «Der er en underfuld Kilde», de to første vers lyder slik:

«Der er en underfuld Kilde
for Herrens Venner opladt,
den rinder aarle og silde
og standser ej Dag eller Nat.
Paa Golgatas Høj den frembyder
og farves av Jesu Blod,
igennem Jerusalem flyder
den rene, hellige Flod.

Og overalt hvor den kommer
omstiftes Jorden derved,
saa Vinter bliver til Sommer,
og Strid forvandles til Fred,
imellem synkende Grave
og midt i Ørkenens Sand,
opvokser en Paradishave
som er de Levendes Land —.»

Jesu Kristi forsoningsverk sammenlignes altså her med en kilde, og det er et meget godt bilde. Golgamysteriet utgjør et nådens dyp. Det er alle kristnes erfaring. Her er et fond til syndenes forlatelse, for alle tider tilgjengelig for dem som vil søke den til frelse, liv og salighet. Men dette skyldes ikke Kristi forsoningsverk alene, men også hans seierrike oppstandelse på påskedag, vel bevitnet i vårt nye Testamente. Ingen kan til fulle forstå det, det vil ta oss hele vår levetid om vi vil utgrunne det, trolig en del av evigheten med. Disse religiøse kjensgjæringer fortjener her og nu vår tillit, dype hengivenhet og takk. Steffensen slutter sin sang slik:

«Saa takker vi dig, du kjære
høylovede Frelsermand,
dig ske evindeligt Ære
for Livets salige Vand!
Thi Kilden, der glæder mit Hjerte,
fra dine Vunder udrandt,
og hvad der voldte dig Smerte,
deri jeg Lægedom fandt!»

Sangen kan synges på melodien til «Når solen ganger til hvile» av Sophie Dedekam. Steffensen var foruten prest også knyttet til Kirkelig Forening for Den Indre Mission i Danmark og en av søndagsskolens utrettelige arbeidere, og redigerte «Indre Missions Barneblad». En av Steffensens sognebarn skrev at det som ga hans ord makt, var at han levde som han prekte. Alle var nødt til å innrømme det. Han døde med frimodighet og gledet seg til herligheten hos Gud. Måtte dette også kune sies om oss: Amen!

Dag Markus, Oslo 6.

så ville de fleste av oss prester bli glade!

Hvorfor skal vi bare se Kristus på korset? Det er jo det uvesentligste. Det vesentlige er hvorfor han henger der. Svaret er: Han er et offer for vantroen, uvitenheten, intoleransen. Han er masse menneskets offer, individet, det intellektuelle menneske som står massen imot i kraft av sin ånd. Hvorfor har ingen kunstner symbolisert korsfestelsen nettopp i åndsmennesket som taler til tribunene, i moren ved sitt barns dødsleie, i en vandrings smerte, et talents undergang? Symbolisert lidelsen, sladderer, uforstanden, gjerrigheten, egoismen. Alt dette er korsfestel-

sen. Vi bruker riktignok ikke korset lenger, men tungen og det trykte ord.

«Turning down my fellow men,
I crucify my Lord again!»

Fra palmene til korset er veien alltid kort. — Quid est Veritas — Hva er sannhet, spurte Pilatus. Han vasket sine hender og gikk sin vei uten å avvente noe svar.

Men Platon ga svaret allerede før korset: — Vi kan kjenne sannheten dersom vi kan sublimerer vårt tankeliv til dets opprinnelige renhet.